

Innlandet fylkeskommune

Regional plan for klima, energi og miljø – på høring

Høringsinnspill fra Motvind Innlandet

Dette høringsinnspillet vil i all hovedsak være rettet mot de delene i den regionale planen som omhandler etablering av mer fornybar kraft. Våre innspill vil først og fremst omhandle vindkraft og argumentasjon mot dette.

Vi leser at Innlandets visjon er å være et fylke med «eventyrlige muligheter». Et fylke med sterke røtter og store drømmer, med en ledende posisjon innen teknologi, industri, landbruk og reiseliv. Dette skal realiseres gjennom bærekraftig ressursforvaltning som gir utvikling og nye arbeidsplasser, levende lokalsamfunn med bærekraftige byer, tettsteder og bygder og at aktører i fylket vårt får større nasjonal betydning og synlighet.

Motvind Innlandet mener at visjonen også burde inneholde et tydelig mål om å verne vår fantastiske natur, og at ønsket om vekst og utvikling må veies grundig opp mot dette hensynet. Dette er spesielt viktig nå som vi har fått FNs historiske naturavtale (Montreal 2022) og fått konstatert at naturen forsvinner i et alarmerende tempo verden over. Vi vet at dette skjer fordi vi mennesker forbruker naturen på en svært hensynsløs og lite bærekraftig måte, og at dette er hovedårsaken til det enorme naturtapet. Det er avgjørende for livet på jorda at denne rovdriften opphører umiddelbart. Alle medlemslandene i Konvensjonen for biologisk mangfold ble i desember 2022 enige om en global avtale for å stanse den globale naturkrisen vi står midt oppi. Avtalen er en milepæl for bevaring av verdens natur, og markerer et veiskille i global naturpolitikk. Vi mener Innlandet burde gå foran som en god ambassadør i dette arbeidet. Vi ser allerede nå at overgangen til det grønne skiftet vil legge et enormt press på naturen og naturressursene våre.

I det foreløpige regionale planprogrammet for klima, energi og miljø står det imidlertid at forutsetningen for å lykkes med det grønne skiftet er at:

«vi sørger for at økosystemene våre er i god tilstand, at vi tar vare på truet natur og at vi bevarer et utvalg av naturområder som viser variasjonsbredden i naturen vår.»

Vi i Motvind Innlandet mener at formuleringen «*bevare et utvalg av naturområder*» er altfor upresist, og at dette bør konkretiseres ytterligere og at målet må gå i retning av et enda sterkere naturvern. Vi har lest i nyhetene at det planlegges bygging av batterifabrikker, datasentre og annen strømslukende industri forskjellige steder i Innlandet. Samtidig har Statnett nylig annonsert at de mener vi vil få kraftunderskudd innen 2027 på grunn av økt forbruk og at etterspørselen vil overstige forsyningene. Kort oppsummert vil dette med sikkerhet medføre enda større press på våre naturområder og et krav om å bygge ut mer kraft. Flere kommuner i Innlandet skal i nær fremtid behandle saker som omhandler vindkraftindustri (blant annet i Sør-Odal, Nord-Østerdal og Grue). Dersom det i tillegg skal etableres ekstremt energikrevende industri, vil det trolig bli et ytterligere press for å bygge ned enda mer inngrepsfri natur. Vi vet at vindkraft krever enorme arealer, at det innebærer store inngrep og at det ikke kan etableres i nærheten av bebyggelse på grunn av støyproblematikk, risiko for iskast, etc., og da er det opplagt at det er skogene, åsene og fjellene våre som vil bli utpekt som ideelle områder for den type industri.

I den regionale planen står det:

«Areal og arealbruksendringer er et underliggende tema i planen. Planen vil kunne inneholde en rekke målkonflikter knyttet til temaområdet - for eksempel kan økt satsing på energiproduksjon og lokale tiltak for klimatilpasning ha innvirkning på viktige og sårbare naturområder.»

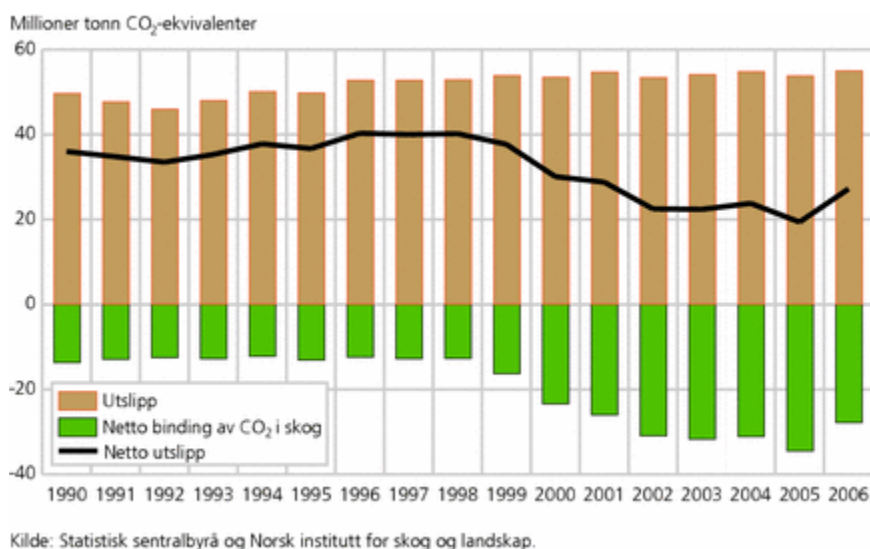
Motvind Innlandet registrerer med dette at Innlandet fylkeskommune er klar over de store konfliktene som oppstår i de fleste vindkraftsaker. Disse konfliktene må på ingen måte undergraves og vår erfaring er at de er svært splittende og destruktive for kommunene og lokalsamfunnene som blir berørt.

Norge har satt som mål at vi skal bli et lavutslippssamfunn innen 2050, og at vi må kutte i klimagassutslippene våre for å få til dette (ved blant annet å etablere fornybar energi). Klimaendringer nevnes som den viktigste påvirkningsfaktoren for truet natur i Norge. Vindkraft er betraktet som fornybar energi, men av utbyggingene som allerede har blitt gjort i Norge ser vi at det ofte har fått store negative konsekvenser for bl.a. helse, livskvalitet, beitenæringer og tap av naturmangfold. FNs naturpanel IPBES angir at arealinngrep og tap av naturmangfold er en større trussel mot livet på jorden enn klimaendringer. Inngrepene og naturtap er irreversible og ikke fornybare (kilde: <https://motvind.org/motvindrapportene>).

Motvind Innlandet mener at klimakrisen og naturkrisen må løses sammen, og samtidig. Fokuset må rettes mot løsninger som tjener **både** natur og klima. Det gjør ikke vindkraft – tvert imot. I den regionale planen står det: «*Nedbygging av skog- og myrområder vil for eksempel føre til økte klimagassutslipp*». Gang på gang har vi sett at det ikke er mulig å etablere vindkraftanlegg på en skånsom måte. Områdene det bygges har ofte en stor tetthet av både myrer og gammelskog (eks. Songkjølen og Engerfjellet i Nord-Odal). Her er det verdt å tilføye at barskogen og myrene våre gjør en fantastisk klimainnsats med å lagre CO2 hvis de bare får stå i fred. Ifølge Statistisk sentralbyrå er det utført beregninger av Norsk institutt for

skog og landskap som viser at trærne i norske skoger, gjennom sin årlige vekst, tok opp mer enn 30 millioner tonn CO₂ fra atmosfæren i 2006. Se figuren under som er hentet fra ssb.no

Figur 1. Utslipp av klimagasser, opptak i skog og nettoutslipp. Millioner tonn CO₂-ekvivalenter

Kilde: (<https://www.ssb.no/natur-og-miljo/artikler-og-publikasjoner/skog-gjor-norge-mer-klimavennlig>).

I samarbeid med en rekke fagpersoner innen ulike områder med relasjon til energiproduksjon, har Motvind Norge tatt en full gjennomgang av norsk energipolitikk. Dette prosjektet resulterte i rapporten «Energipolitikk på naturens premisser – til beste for klima, naturmangfold, mennesker og næringsliv» fra 2020. Hensikten var å bringe alternative og supplerende synspunkter på energi- og naturpolitikk inn i debatten om energi, klima, natur og næringsliv. I dette arbeidet var det viktig å finne bærekraftige og natur- og miljøvennlige løsninger for å dekke landets kraftbehov. Motvind Norge mener at vindkraft er et blindspor på alle måter, både energipolitisk, klimapolitisk og teknologisk. Videre mener organisasjonen at det er mulig å møte et økende kraftbehov og samtidig få et tilstrekkelig kraftoverskudd i framtiden uten videre utbygging av vindkraft på land og uten å bygge ut nye vassdrag. Dette kan vi få til gjennom intensivert energieffektivisering i bygg og industri, oppgradering av eksisterende vannkraft, solenergi og biogass. Forbedret varmepumpeteknologi, økt sesongmessig energilagring i fjell etc. samt økt bruk av spillvarme vil også bidra (kilde: <https://energiognatur.no/energipolitikk-pa-naturens-premisser>).

Innlandet fylkeskommune skriver i det foreløpige planprogrammet for klima, energi og miljø:

«Innlandet må satse på positive klimaeffekter i sitt utviklingsarbeid. Dette innebærer ikke nødvendigvis at all produksjon skal være utslippsfri, men at alle tiltak og all

utvikling skal ha reduserte klimagassutslipp som mål. Tiltakene skal ikke gå på bekostning av viktige naturområder og økosystemer».

Motvind Innlandet mener dette høres fint ut i teorien, men det er vanskelig å etterleve i praksis. Når det gjelder vindindustri har det gjerne vært slik at utbyggeren selv betaler for å få kartlagt naturverdiene i det aktuelle området. Det er med andre ord utbyggerne som har stått ansvarlig for å hyre konsultentselskaper selv til å utføre konsekvensutredninger, og dette er ikke særlig tillitsskapende. Det finnes flere eksempler på utbygginger som har blitt godkjent selv om det har vært kjent at det vil utgjøre stor risiko for dyr og natur i området. Silje Ask Lundberg, som var leder i Naturvernforbundet fram til 2021, uttalte blant annet følgende i forbindelse med utbyggingen av Guleslettene vindkraftverk: «Vi er sterkt kritiske til hvordan kunnskap om store miljøkonsekvenser blir ignorert av NVE og ber om full stans i arbeidet med kraftverket inntil klagen vår er behandlet» (kilde:

<https://naturvernforbundet.no/vindkraft/stans-byggingen-av-vindkraftverk-i-fugletrekk>).

Det er også grunn til å frykte at konsekvensutredningene kan bli desto mer overflatiske og enklere utført nå som Energikommisjonen har kommet med sin rapport: «NOU 2023: 3, Mer av alt – raskere». Tittelen på rapporten antyder at det ikke er tid til å gå grundig til verks før man setter i gang med utbygginger. Motvind Innlandet mener dette er en svært skremmende utvikling og fallgruvne og de negative konsekvensene er mange.

Innlandet fylkeskommune skriver også i planen at det er viktig å sikre god vannkvalitet, bidra til å stoppe klimaendringene og ta vare på naturmangfoldet. Som en kommentar på det vil Motvind Innlandet gjerne vise til vindkraftverket i Nord-Odal. Vindkraftverket er bygget i samme området hvor drikkevannskilden til kommunesenteret Sand ligger. Denne plasseringen har blitt alvorlig kritisert og innbyggerne er engstelige for hva dette kan gjøre med drikkevannet. Vi vet at turbinbladene er bygget med materialer som inneholder farlige miljøgifter (eks. Bisphenol A), og hver turbin har store mengder hydraulikkolje som utgjør en stor risiko ved en eventuell lekkasje. Flere steder i landet har folk fått ødelagt drikkevannet sitt pga. vindkraftutbygging (f.eks. fra Kinn kommune i 2022: <https://www.firdaposten.no/da-drikkevannet-hans-blei-gratt-tok-malkenes-affare-no-har-staten-svart-pa-bekymringa-hans/s/5-16-629477>). De aller fleste vindkraftverk blir bygget på høydedrag med myrer og bekker som igjen fører ut i grunnvann og større vann. Det er en voldsom risiko å ta og de eventuelle langtidsvirkningene av miljøgiftene som slippes ut vil ikke komme til syne før om noen år. Motvind Innlandet er svært skeptisk til at disse risikoaspektene ikke har fått mer plass i behandlingen av vindkraftsakene rundt om i landet.

Innlandet fylkeskommune framhever også viktighetene av de sosiale bærekraftmålene i den regionale planen. Innbyggerne skal ifølge planen sikres muligheter for aktivitet, helse og livskvalitet. De sosiale bærekraftmålene skal bidra til at stedene vi bor på er bærekraftige og levedyktige. Dette er viktige argumenter og må prioriteres når Innlandet fylkeskommune skal ta stilling til spørsmål rundt fornybar energi og eventuelt mer vindkraft i framtiden.

I Nord-Odal er store deler av området rundt vindkraftanlegget stengt for ferdsel mellom 1. oktober og 30. april hvert år, grunnet faren for iskast fra turbinbladene. Det er totalt 34 turbiner i området og rundt hver turbin er det en sikkerhetssone på 250 meter.

Sikkerhetssonene overlapper hverandre slik at nærmest hele høydedraget er utilgjengelig for folk i 7 av 12 måneder i året. I disse områdene har det tidligere vært milevis med skiløyper om vinteren og godt merkede turstier utenom skisesongen.

I tillegg opplever mange hytteeiere og innbyggere i nærheten alvorlige støyproblemer knyttet til vindkraftverket. Innbyggerne opplever stor frustrasjon og helseplager grunnet dette.

Støyproblematikken er klaget inn til alle mulige instanser, inkludert Statsforvalter, men foreløpig står saken ubehandlet og uløst. Verdiene på hytter og hus blir også kraftig redusert av støyplagene, slik at å selge eiendommen og flytte heller ikke blir noe alternativ.

Vindturbinene er veldig dominerende i landskapsbildet og lysforurensningen fra de blinkene høyintensitetslysene er svært synlig og skjemmende for både kommunens innbyggere og i nabokommunene (Nes, Eidsvoll, Sør-Odal, Kongsvinger, etc.). Som det står i den regionale planen: *“Forurensningsområdet er hovedsakelig regulert gjennom forurensningsloven med tilhørende forskrifter. Det finnes også «nye» problemstillinger som ikke er regulert i forurensningsloven (for eksempel lysforurensning)”*.

Hvis bolyst, trivsel, folkehelse og livskvalitet er viktige verdier for Innlandet fylkeskommune, er vår sterke anbefaling å være svært kritisk til etablering av nye vindkraftanlegg i fremtiden, med alle de negative konsekvensene dette medfører.

Til sist vil vi støtte oss til den delen av den regionale planen som sier:

“I tillegg til de profesjonelle aktørene, er arbeidet med klima, energi og miljø i Innlandet helt avhengig av frivillige organisasjoner. Disse aktørene er viktig å mobilisere og få innspill fra i planprosessen. Innlandet har en rekke aktive interesseorganisasjoner på mange fagområder som er viktige bidragsytere inn i arbeidet med planen. Dette er for eksempel organisasjoner i landbruket, lokalmatprodusenter og naturvern- og miljøorganisasjoner.

Motvind Norge er en slik interesseorganisasjon og sitter med mye kunnskap og kompetanse om vindkraft og energipolitikk. Vi bidrar gjerne med innspill og informasjon i planprosessen.

Eirik Borgen

Leder, Motvind Innlandet

Helge Bakken

Nestleder Motvind Innlandet

Siv Norheim

Saksbehandler